

Norsk Kvinnesaksforening

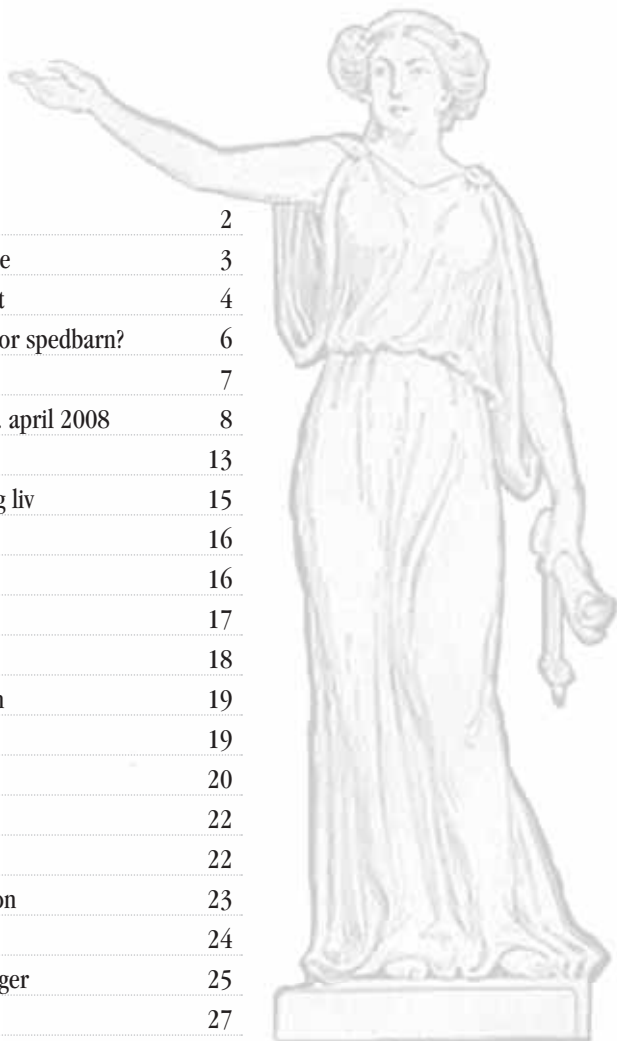

KVINNESAKSNYTT

Nr. 1 – 2008
59. årgang

INNHOLD

Lederen har ordet	2
Kvinner i kommunestyrene	3
Nei til kvinnelig verneplikt	4
Kjønnsrettferdig omsorg for spedbarn?	6
Thien Thi Vo	7
Referat fra landsmøtet 26. april 2008	8
Årsmelding 2006-2008	13
Rett til penger og et verdig liv	15
Likestilling i kulturen	16
Pensjonsreformen	16
Konstruktivt framstøt	17
Redd kvinnene i Kongo	18
Det haster med FN-reform	19
Kvinnemuseet	19
To kvinnehøvdinger	20
Kvinner i NRK	22
Bitten Modal	22
Fra bevisstgjøring til aksjon	23
Vi var med...	24
Lokale kvinnesaksforeninger	25
Aasta Hansteen	27

Patriarkatet skifter drakt

En del ungjenter synes å vokse opp i den tro at verden er likestilt, og så med partner og barn oppdager de brått at den ikke er det. De føler seg lurt og ser bebreidende på foreldrene.

At unge kvinner opplever en voksen virkelighet som er mindre likestilt enn de trodde, er imidlertid ikke nytt. Det skjedde også på 1970-tallet og har med undertrykkingens vesen å gjøre.

Nestor i kvinneforskning, sosiologen Harriet Holter, advarte oss. Kvinneundertrykkingen er i ferd med å endre karakter, påpekte hun: fra direkte og synlig til indirekte og usynlig, fra personlig til upersonlig og strukturell, fra fysisk til psykologisk. Etter hvert ville det bli vanskeligere å gripe fatt i den.

Jeg treffer ikke bare unge kvinner som tror de er likestilt, men "feminister" som har et temmelig uklart bilde av hva kvinneundertrykking er. Et begrep som "patriarkat" (mannssamfunn eller mannsvelde) synes ofte ukjent eller anses som "upassende".

Begrepet kan absolutt diskuteres, men uten et slikt begrep er det vanskelig å forstå at kvinner ikke nødvendigvis kommer dårlig ut fordi menn er ondsinnet eller de selv er mislykt, men at vi har å gjøre med et sosialt system som gjennomsyrrer hele samfunnet: institusjoner, ideologi og oppdragelse, og at det er sammenheng mellom kvinneundertrykking og økonomisk utbytting, militarisering og rovdrift på ressursene i et samfunn som vårt. Uten en analyse av vår patriarkalske kjønnsorden er det ikke lett se at vi som

kvinner ikke bare blir forhindret av samfunnsordninger og enkeltpersoner i å realisere våre interesser, evner og behov, men også i å forstå hva det er som foregår. Det er en del av systemet at maktforskjeller tilsløres og reformer til fordel for kvinner blir svekket eller uskadeliggjort.

For all del: viktige reformer er kjempet gjennom. Men ikke så gjennomgripende som makteliten gjerne vil ha oss til å tro. Sentrale tiltak er vingeklippet. Vi fikk en lov, men ikke mot diskriminering av kvinner. Derimot en kjønnsnøytral likestillingslov med begrenset virkning for kvinner som også kan nyttes av menn. Målet om spesielt å bedre kvinnes stilling ble et stadig mer vikende hensyn. Likestillings- og diskrimineringsombudets kamp for kvinnelig verneplikt er et talende eksempel på dette.

Det tok tiår på tiår å slåss fram den fødselspermisjonen vi har i dag, men den morsforakt som nylig har kommet til orde i enkelte kretser i kampen om fordeling av permisjonen mellom mor og far, viser at nedvurdering av kvinner fortsatt finner sted.

Det er viktig å få kvinner i høye stillinger. De viser at kvinner kan – men hva kan de? I et svært mannsdominert samfunn er presset uhyre sterkt for at de skal fungere på de rådende premissene, ikke i opposisjon for å styrke kvinners interesser. Dermed blir de gjerne en slags kvinnelige patriarker. Mediene preges også av den herskende

mannsideologien og myndighetenes skryt av Norge som "likestillingslandet" medvirker til å tildekke de reelle forhold. Vi er rikere og har bedre helse og utdanning enn mange land. Vi har også flere

kvinner i politikk, men ikke flertall. I maktelitene er faktisk 4 av 5 menn og kvinnes samlede inntekt er bare 2/3 av mennenes.

Det er viktig å forstå hva slags undertrykkende forhold vi er underlagt. Det trengs en protestbevegelse på kvinners premisser som legger mer vekt på en samlet samfunnsanalyse og går

lenger i avsløring av undertrykking og skoloring enn tilfellet er i dag. Forhåpentlig nøyer unge som føler seg lurt seg ikke med sinne mot sine nærmeste, men skaffer seg innsikt og går ut i kollektiv aksjon.

Torild Skard, leder

Kvinner i kommunestyrene

Kvoter kvinner inn

Følgende uttalelse ble vedtatt av arbeidsutvalget i Norsk Kvinnesaksforening i januar 2008:

Ny rekord, forkynnes det, når opptellingen av kvinner i kommunestyrene er foretatt etter valget i fjor: 37,5 prosent. Aldri før har det vært så mange kvinner.

Framgangen er gledelig. Spesielt oppmuntrende er det at 29 kommuner har fått inn 50 prosent eller flere kvinner. Men de fleste steder er mannsflertallet fortsatt solid. Mer enn 90 år etter at Norge fikk allmenn stemmerett, er det totalt sett ikke mer enn vel en tredel kvinner i kommunestyrene. Og andelen økte med bare 2 prosent ved

siste valg. Med slik sneglefart vil vi ikke få kjønnsbalanse før tidligst i 2031, muligens enda seinere. Skal vi få en rettferdig representasjon, mener Norsk Kvinnesaksforening at det må tas grep fra myndighetenes side for å få det til.

For det første må det innføres obligatorisk kvinnekvotering slik at kvinner har samme sjanse som menn til å bli valgt. Nå favoriseres menn i forhold til kvinner. Kvotering er frivillig, og partiene som ikke kvoterer, har dårligst kvinnerepresentasjon. Skal en oppnå kjønnsbalanse, må alle partier kvotere. Og kvoteringen må ikke bare sikre at det er minst like mange kvinner som menn på listene. Partiene må fordele tilleggspoenget slik at kvinnelige kandidater blir favorisert i minst like stor utstrekning som mannlige. Ved siste valg var bare 42 prosent av de kumulerte kandidatene kvinner. Neste gang bør det være minst 50 prosent.

Det hevdes fra partihold at det er vanskelig å få kvinner til å gå inn i kommunestyrene. Imid-

JEG HAR IKKE NOE IMOT
KVINNER I POLITIKKEN
BARE DE IKKE ER
DUKTIGERE ENN MEG,
MEN DESSVERRE
VISER DE OFTE
DENSLAGS TENDENSER.

lertid viser erfaringene til et parti som SV, for eksempel, at kjønnsbalanse er mulig hvis det er politisk vilje til det. Obligatorisk kvotering kan skape et press slik at partiene mer aktivt oppmuntrer kvinner til å delta i lokalpolitikken og legger arbeidsforholdene bedre til rette for dem.

For det andre må partiene få større mulighet til å påvirke personvalget. I løpet av de siste tiårene har partienes innflytelse på valget av personer til kommunestyrene blitt vesentlig redusert – etter Kvinnesaksforeningens oppfatning, altfor sterkt redusert. Det er bare partiene som kan foreta en helhetlig avveining av ulike interesser og kandidater og bidra til en avbalansert sammensetning av kommunestyrene. Det kan dreie seg om kjønnsfordelingen, men også representasjonen av ulike minoritetsgrupper.

Selv om det er forskjell på partienes prioriteringer har de totalt sett vært relativt kvinnevennlige – sammenliknet med velgerne – og spilt en viktig rolle for styrking av kvinnerepresentasjonen i folkevalgte organer. Men den nåværende ordningen gir partiene svært få virkemidler når det gjelder å fremme og sikre valg av kvinner til kommune-

styrene. Reglene for partienes listeoppsett bør derfor revideres.

For det tredje må personvalget bli mer demokratisk. Valget av personer til kommunestyrene er i stor grad overlatt til velgerne. Begrunnelsen er at dette er mest demokratisk. Men dagens ordning

fungerer ikke demokratisk. Valget av personer foretas ikke av velgerne som helhet. Det er heller ikke flertallet som bestemmer. Det er bare de som retter på listene, som påvirker hvem som kommer inn. I praksis er dette et mindretall av velgerne. Ved siste kommunevalg var det 40 prosent. Og dette mindretallet har i alle år favorisert menn slik at kvinnerepresentasjonen ble dårligere enn partiene la opp til. Systemet bør derfor endres slik at alle velgerne har innflytelse på personvalget.

Det foreslås nå å gjeninnføre adgangen for velgerne til å stryke kandidater på listene. Dette vil være uheldig. Mindretallets listeretteringer kan da i enda større grad enn nå favorisere menn på bekostning av kvinner. Adgang til å stryke vil øke behovet for ordninger som sikrer en rettferdig kvinnerepresentasjon.

Nei til kvinnelig verneplikt

Toppolitikere drøftet kvinnelig vernplikt på TV2 forleden. Er dette nivået i det politiske arbeidet, står det dårlig til.

Diskusjonen avslørte stor forvirring om hva kvinnelig verneplikt dreier seg om. I dag avtjener bare en tredel av mennene verneplikt. Hvor mange kvinner skal eventuelt tvangsutskrives og hvem? Det forble i det blå. Hva med gravide, ble det spurt. Svaret var at de får permisjon – hva nå det måtte bety?

Tilhengerne av kvinnelig verneplikt hevder at tiltaket fremmer likestillingen, fordi kvinner og menn da behandles likt. Men det er ikke riktig. Samfunnsnødvendige plikter blir mer ujevnt fordelt. Uansett hvor mye foreldreansvar menn har, må kvinnene ta fødearbeidet og det er mer omfattende enn verneplikten. Til tross for aktiv likestillingspolitikk i årevis er det dessuten langt igjen til menn tar sin del av barneomsorgen og andre ulønnete omsorgs-

tjenester i hjem og familie. Samtidig må kvinnene som gjør jobben, betale en pris i form av dårligere økonomi og yrkesmuligheter. Fødearbeidet bidrar til at kvinner gjennomgående tjener 60 prosent av det menn tjener i løpet av livet. Militærtjeneste vil øke belastningen på kvinnene. Det er verken rimelig eller rettferdig. Eller skal de slutte å føde barn?

Kvinner som vil, kan i dag gå inn i det militære. Verneplikt betyr at kvinner som ikke ønsker det, blir tvunget.

Alle i TV2-debatten ville ha flere kvinner i militæret. Forsvaret må få de beste, ble det sagt. De beste til hva? Til å føre jagerfly? Gå i nærkamp – eller? Hva er det kvinner kan som to tredeler av mennene ikke kan?

Det dreier seg ikke om individuelle ferdigheter. Kvinner skal med, fordi de er kvinner. Det er fastsatt kvoter som skal fylles. Kvinner vil gjøre forsvaret ”bedre” og mer ”mangfoldig”, sies det. Men hva betyr dette? Skal det militære plutselig bli ”mykt” og omsorgsfylt?

Det er en illusjon at kvinner vil endre det militære. De vil selv bli militarisert. De kommer inn nederst, er i mindretall og representerer en nedvurdert gruppe. Skal de raskt skyte opp og få bestemmende innflytelse? I over hundre år har vi slåss for å gi kvinner en rettmessig plass i politikk og næringsliv, kultur og forvaltning, rettsvesen, media og forskning, og ennå ikke lyktes. Fortsatt består makteliten av 84 prosent menn. Og vi har lært hvor vanskelig det er for kvinner i mannsdominerte institusjoner å fremme andre verdier og holdninger enn de som er rådende fra før, selv når de er et betydelig mindretall.

Verneplikt for kvinner vil i prinsippet fordoble samfunnets militarisering og voldskompetanse. Fører dette til et bedre samfunn? Er det ikke, tvert om, slik at omsorgsverdiene bør styrkes og terskelen for voldsbruk heves? Og rundt om i verden, er ikke begrensningene i militære virkemidler for å skape fred blitt klart belyst de seinere år og betydningen av økt satsing på ikke-voldelige konfliktløsninger, dialog og sivil hjelpeinnsats?

Debatten har skremmende drag av uvirkelighet. Forsvaret lokker med utdanning, arbeid og karriere. At det faktisk er et voldelig maktapparat blir i stor grad fortiet. Like så at det forekommer trakassering, misbruk og voldtekt så vel internt som i felt. Det framheves at kvinner må med for å få kontakt med lokalbefolkningen i andre land. Hva slags ”kontakt” er det? Dør-til-dør-aksjoner og patruljering i tanks? Og i nærkontakt vil soldatenes kjønn være viktigere enn at de er fullt bevæpnede representanter for en mulig fiendtlig militærmakt?

Krav om kvinnelig verneplikt kommer fra forsvaret, ikke kvinnebevegelsen. Kvinnefrigjøring har aldri vært å kle seg i uniform og lære å skyte. Å pålegge kvinner verneplikt er ikke feministisk og fremmer verken likestilling eller fred. En rødgrønn regjering må snarest avvise forslaget.

Dette innlegget er skrevet av Torild Skard og sto trykt i Klassekampen ved årsskiftet. Nylig la Regjeringen fram St.prp.no.48 (2007-2008) om forsvaret der forslag om verneplikt for kvinner er frafalt. Men ønsket om å få flere kvinner i det militære opprettholdes og det foreslås tvungen sesjon for kvinner. Norsk Kvinnesaksforening har skrevet til Stortingets forsvarskomite og støttet at det ikke blir verneplikt for kvinner, og gått mot tvungen sesjon. Vi har også advart mot den urealistiske framstillingen som gis av det militære for å tiltrekke kvinner, og uttrykt vår bekymring for forsvarets neglisjering av problemene knyttet til sexpress og seksuelt misbruk i forsvaret.

Kjønnsrettferdig omsorg for spedbarn?

Tone Schou Wetlesen og Torild Skard fikk trykt følgende artikkel i Dagsavisen 27. februar etter en debatt om spørsmålene i Oslo Kvinnesaksforening og arbeidsutvalget i Norsk Kvinnesaksforening.

Fødselspermisjonen er sentral for kvinners likestilling. En god ordning styrker kvinnenes tilknytning til arbeidslivet samtidig som de kan ha gleden av å få barn. Men den forholdsvis gode ordningen som vi har hatt i Norge siden 1993, utsettes nå for press. Siste utspill er fra Likelønnskommisjonen. Mødre som tar lang permisjon, taper på arbeidsmarkedet, hevdes det. Far bør derfor få mer av permisjonen.

Permisjonstidens lengde er avgjørende. I dag er den 44 uker med full stønad og 54 uker med 80 prosent. Tre uker før og seks uker etter fødselen er forbeholdt mor og seks uker forbeholdt far. Likelønnskommisjonen foreslår, etter mønster fra Island, at permisjonen skal deles på tre: 1/3 til mor, 1/3 til far, mens foreldrene kan bestemme over den siste tredelen. Det lyder liksom "likestilt" med en tredel til hver. Men hvis en tredeling blir iverksatt med dagens norske ordning, blir den delen mor kan ta, vesentlig redusert. Om paret i "likestillingens" navn deler den frivillige delen av permisjonstiden likt, kan situasjonen faktisk bli den at det er far som er lengst hjemme med spedbarnet, siden mor må ta ut tre uker, eller mer ved forsinket fødsel, før barnets ankomst. Og er det meningen?

Med dagens debattklima og fokus på fedre kan kvinner som venter barn tro at de er egoistiske dersom de ønsker å være lengst

mulig hjemme med spedbarnet. Slik kan man tenke om man går ut fra en abstrakt og prinsipiell rettferdistankegang som ikke tar hensyn til den realitet at kvinner og menn har ulike oppgaver i forbindelse med svangerskap, fødsel og barnets første leveår. Formell likebehandling fører ikke nødvendigvis til rettferdighet. Lik behandling av reelt forskjellige personer kan tvert om bli svært urettferdig.

Å bære fram et barn, føde og amme er dypt-gripende prosesser. De krever mye tid og krefter og fremkaller sterke følelser som fremmer tilknytningen mellom mor og barn. Det er vesentlig at permisjonen gjør kvinner i stand til ikke bare å gjennomføre svangerskap og fødsel, men også rehabilitere seg skikkelig etterpå og amme på en fysisk og psykisk god måte. Det bør være opp til den enkelte mor å avgjøre når hun er klar til å gå tilbake til jobb. Her vil det være betydelige individuelle variasjoner.

Illustrasjon: Dea Trier Mørch

Mødre som ikke vil dele, blir i blant kritisert og det hevdes at en tredeling er til beste for barnet. Men hvordan er den konkrete situasjonen? Dersom fedrekvoten økes, får barnet tilstrekkelig kontakt med mor? Verdens helseorganisasjon anbefaler fullamming i seks måneder og delamming opp til to år eller lenger. Fra psykologisk hold blir det framhevet at barnet bør ha en tilfredsstillende, kontinuerlig og trygg nærkontakt over tid med hovedomsorgspersonen, evt.

andre personer i tillegg. Selv om far bør få lovfestede rettigheter, blir en tredeling av dagens permisjon altfor stram. Familiens selvbestemmelse og evne til å ivareta ulike behov blir urimelig redusert og mor kan ikke få mer enn vel 7 måneder med barnet med full stønad. Dette er i mange tilfelle altfor lite. Det er stor forskjell på foreldre og barn og kårene de lever under, så permisjonsordningen må være romslig og fleksibel.

*Tone Schou Wetlesen,
professor i sosiologi*

Når det gjelder likestilling i hjemmet, gir forskningen eksempler på at det godt lar seg gjøre å dele oppgavene seinere selv om mor har hovedomsorgen i barnets første leveår.

Det er viktig å styrke menns kontakt og ansvar for barn. Alle fedre må ha reell mulighet til å ta foreldrepermisjon. Men forlengelse av fars permisjon må komme i tillegg til, ikke i stedet for den

nåværende fødselspermisjonen. På Soria Moria lovte Regjeringen å utvide fars permisjon til 10 uker ved å forlenge den samlede permisjonen. Vi oppfordrer Regjeringen til å gjennomføre Soria Moria erklæringen snarest mulig.

Det hevdes at økt fødselspermisjon for far vil øke muligheten for likelønn. Om det kan være et skritt i riktig retning, er det langt fra tilstrekkelig. Vi mener dessuten

at det blir feil å ta et velferds gode fra mor i den hensikt å bedre kvinners posisjon på andre områder. Her må andre virkemidler tas i bruk. Arbeidslivet som helhet må organiseres slik at både kvinner og menn kan forene yrke og omsorg på en måte som er tilfredsstillende for alle parter. Og de kvinneledende lavtlønnsyrkene må opp på høyere nivå. Her har Likelønnskomisjonen konstruktive forslag.

Thien Thi Vo

I februar 2008 ble dette brevet sendt til arbeids- og inkluderingsministeren fra Kvinnesaksforeningen.

Norsk Kvinnesaksforening vil støtte anmodningen om at Thien Thi Vo får bli i landet. Hun giftet seg med en norsk mann i Vietnam og kom til Norge i 2000. I 2003 mistet hun en liten datter som er gravlagt her i landet. Samme år ble ekteskapet oppløst etter at Thien hadde vært utsatt for psykisk mishandling og pengeutpressing. Thien har hele tida vært i arbeid de 8 årene hun har bodd i Norge og har etter ekteskapets

oppløsning skaffet seg egen leilighet. Hun har nær familie i Oslo og er nå gravid. UDI mener at kravet til bosettingstillatelse ikke er oppfylt, og at hun derfor må vises ut av landet.

Norsk Kvinnesaksforening opplever det som klart kvinneledende at oppholdstillatelse skal være avhengig av at en kvinne har vært gift med en mann i tre år. En burde kunne få rett til opphold på selvstendig grunnlag. I dette tilfelle varte for øvrig ekteskapet nesten tre år. På dette grunnlag og ut fra rent menneskelige hensyn bør Thien få opphold i Norge.

Landsmøtet i Norsk Kvinnesaksforening 26. april 2008

**Møtet ble holdt i FOKUS' lokaler,
Storgata 11 i Oslo fra kl 1000 til 1700.**

TILSTEDE:

Bergen: Kari Hop Skiftesvik (leder),

Drammen: Eva Stabæk (interimsstyret),

Gunhild Ramm Reistad (kasserer),

Janicke Solheim (medlem),

Fredrikstad: Gro Hansen (leder),

Tonje Kolle (styret pluss sekretær i AU),

Ingjerd Oksrød (kasserer),

Oslo: Aud Langbo (styret pluss medlem i AU),

Randi Ohna (styret), Elisabet W. Middelthon

(medlem), Ingunn Norderval (medlem), Gøril

Strømholm (medlem), Berit Ås (medlem),

Arbeidsutvalget: Torild Skard (leder), Siri

Hangeland (nestleder), Tonje Kolle (sekretær),

Marthe Amundsen (medlem) Ellen Hoogerwerf

(medlem), Elisabet Rogg (medlem),

Valgkomiteen; Christine Hjortland (leder)

Forfall: Pia Gaarder (AU), Beatrice Halsaa (AU),

Christine Loewe (OKF), Matir Rindal (OKF),

Eva Evenmo (OKF).

1. Åpning av landsmøtet

NKFs leder Torild Skard ønsket velkommen til landsmøtet. Hun nevnte at foreningen hadde fått mange brev med støtte til arbeidet særlig det siste året og det hadde kommet flere nye medlemmer. Et langvarig medlem stilte imidlertid spørsmål ved foreningens fortsatte eksistensberettigelse. Torild fastslo at det etter hennes mening avgjort var bruk for foreningen. Et samfunn der bare 1 av 7 i leder-sjiktene er kvinne og kvinners livsinntekt er bare 2/3 av menns, er klart kvinnekriminerende. Patriarkatet har tatt nye former, men varer fortsatt ved. Spesielt representerer målet om kvinnefrigjøring en stor utfordring. Spørsmålet er om Kvinne-

saksforeningen makter å påvirke utviklingen.

De siste to årene har foreningen bidratt til debatt spesielt om kvinner og verneplikt og likestilt foreldreskap. Disse temaene bør vi fortsatt arbeide med. Dessuten bør foreningene fokusere på andre tema. På landsmøtet vil derfor vilkårene i arbeidslivet og spesielt kvinnelige kunstners kår bli drøftet.

2. Konstituering

Innkalling og dagsorden ble godkjent med tillegg av fire forslag til uttalelser som blir behandlet under eventuelt. Torild Skard ble valgt til ordstyrer og Siri Hangeland ble valgt til referent. Ingunn Norderval og Gunhild Ramm Reistad ble valgt til å under-skrive referatet.

3. Beretninger og referater

Torild Skard sa arbeidsutvalget hadde prøvd å styrke organisasjonen økonomisk og hadde lyktes til en viss grad. De hadde også økt NKFs aktivitet gjennom samarbeid med ulike partnere: Oslo Universitet (likestilt foreldreskap), KILDEN (Milepælseminarene), Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet IKFF (kvinner og militæret), FOKUS, IKFF og Kvinnefronten (Skyggerapporten) og International Association for Women in Radio and TV IAWRT (Kvinner i NRK). Arbeidsutvalget søkte også å profilere NKf i samfunnsdebatten. Det ble vedtatt en uttalelse fra hvert møte i utvalget som ble sendt myndighetene og søkt offentliggjort. Det var ikke lett å få medieomtale, men lederen skrev ofte i avisene.

- Referater fra arbeidsutvalget 2006-08 (utsendt tidligere) ble tatt til etterretning.
- Referat fra landsstyremøtet 3. februar 2007 (utsendt tidligere) ble godkjent.
- NKFs årsmeldinger for 2006, 2007, fram til april 2008 (inkludert redegjørelse for lagenes virksomhet) ble godkjent.

4. Regnskap

NKFs regnskap med revisorens merknader for 2006 og 2007 var lagt fram og ble godkjent.

5. Arbeidsplan

NKFs arbeidsplan 2008-2009 ble gjennomgått punktvis og godkjent med følgende merknader:

- I forbindelse med likestilt foreldreskap (pkt 3) er det viktig å vurdere betydningen av amming.
- Drøfting av likestillingsbegrepet, kvinners rettigheter og strategier for likestilling (pkt 4) er vesentlig. Her bør forskningen styrkes. Berit Ås redegjorde for opprettelsen av Foreningen til Fremme av Feministisk Forskning (FFFF) for å skaffe midler til forskning omkring kvinners frigjøringsprosjekter nasjonalt og internasjonalt.
- Når det gjaldt samarbeid med norske kvinneorganisasjoner (pkt 11), mente noen en burde få til et generelt samarbeid mellom feministiske organisasjoner, mens andre mente det var mest effektivt med et samarbeid fra sak til sak. Det var enighet om at arbeidsutvalget skal bestrebe seg på et bredest mulig samarbeid med andre kvinneorganisasjoner, spesielt feministiske organisasjoner som IKFF, Ottar og Kvinnefronten.
- Når det gjaldt kvinner i radio og TV (pkt 13), er det viktig å presse NRK i samarbeid med IAWRT.
- NKFs 125-års jubileum (pkt 14) bør om mulig markeres med mer enn en utstilling. Det er en anledning til å markere organisasjonen og rekruttere medlemmer. En spesiell gruppe bør forberede jubileet. Arbeidsutvalget arbeider videre med saka.
- Det er vesentlig å styrke organisasjonen (pkt 19). En informasjonsbrosjyre til rekruttering er helt nødvendig og den må være leselig og tiltrekkende.
- NKFs internasjonale fokus bør styrkes. Blant annet bør en undersøke muligheten for et samarbeid med Litteraturhuset.

6. Fastsettelse av kontingent

- Det ble vedtatt å beholde kontingenten fra lokal-lagene til NKF på kr 50,- pr medlem som nå og kontingenten for direkte medlemmer til NKF på kr 150,- pr medlem som nå.
- Det ble vedtatt å innføre støttemedlemskap på kr 100,- per person som deles likt mellom lokal-laget og NKF der det er lokallag, og for øvrig går i sin helhet til NKF. Det ble understreket at vanlig medlemskap var det primære, og støttemedlemskap bare skulle nyttes der folk ville støtte organisasjonen, men det av ulike grunner var uaktuelt med vanlig medlemskap.

7. Budsjett

Budsjettforslag for 2008 var lagt fram og ble godkjent.

8. Vedtektsendring

Etter forslag fra arbeidsutvalget ble det vedtatt å oppheve vervet som sekretær i arbeidsutvalget. I paragraf 6 vil da 1. setning i 1. avsnitt lyde: "NKFs landsstyre består av a) 9 personer, inkludert leder og 1. nestleder som velges av landsmøtet,..." og 3. setning i 3. avsnitt: "Deretter velges øvrige styremedlemmer..." I paragraf 7 vil 1. setning lyde: "Arbeidsutvalget består av leder, nestleder og 7 andre styrmedlemmer oppnevnt av landsstyret."

9. Miniseminar om kvinnelige kunstners situasjon

Nina Grünfeld innledet. Hun er filmskaper, nestleder i Norsk Filminstitutt og satt i Einarson-utvalget som laget innstilling om norsk filmpolitikk.

Nina berettet at hun var ferdig utdannet i 1993 og ble heiet fram i starten, men fikk aldri midler til å ferdigstille prosjekter. Noen hevder at det ikke fins skjulte strukturer. Kvinner er bare ikke store nok talenter. Dessuten er alt subjektivt bransjen! Men kvinnene begynte å måle i tall og lage analyser. Det var en bevisstgjøring og nødvendig

for å få gehør hos politikere. Dokumentasjonen viste at 80 % av midlene går til menn. Vil vi ha det sånn? Svaret var mentorordninger, arbeidsstipend og talentutviklingsprogram, mens det som trengtes, var penger til å produsere. Kvinnene har samme utdanning som menn, og det utdannes like mange kvinner som menn.

I "Veiviser 2010" er målet at det skal være minst 40 % av begge kjønn. Men filmskolen på Lillehammer har bare mannlige lærere. Og selv om man er bevisst ved inntak til skolene, skjer det ikke mer når de kommer ut. Ikke en eneste norsk spillefilm er fotografert av en kvinne. Filmbransjen er ekstremt ungdomsrettet. Eldre slipper ikke til overhode. Og det er store krav om inntjening.

Situasjonen er noe ulik i ulike kulturgrener. Spesielt i TV er det få kvinner. I NRK har de begynt å tenke på temaet, men sier at "kvalitet er viktigst". En undersøkelse av Urix viste ikke bare at storparten av reporterne var menn, men de syntes også mest i bildet og de intervjuet bare mannlige "eksperter" i studio. Kvinner kom bare med som nære slektninger eller tilfeldig forbipasserende. Det er menns blikk og historier hele veien. Men de fleste spennende historiene bæres av kvinner!

Etter innledningen var det spørsmål og kommentarer.

10. Uttalelse om kvinnelige kunstnere

Det utsendte forslaget til uttalelse ble enstemmig vedtatt.

11. Lagenes virksomhet i 2008

Se eget oppsett i bladet.

12. International Alliance of Women (IAW)

Siri Hangeland ble valgt til styremedlem i IAW i 2007 og redegjorde for arbeidet. IAW er verdens eldste feministorganisasjon. På kongressen i New Dehli i fjor ble det vedtatt handlingsprogram for de 2008-10 med hovedtema rettferdighet – menneske-

rettigheter, demokrati og fred. Det legges betydelig mer vekt på fredsarbeid enn tidligere. Etter en lang tautrekking fikk Norge sammen med andre land inn et fjerde hovedtema: eliminering av vold. I tillegg til bekjempelse av vold generelt nevnes voldtekt og traficking. Når det gjelder et spørsmål som prostitusjon, er det svært delte meninger i IAW.

Høsten 2008 blir det styremøte i Nederland kombinert med et seminar om utdanning i menneskerettigheter. Slik det ofte har vært gjort tidligere, vil de nordiske representantene møtes på forhånd for å drøfte vår rolle i IAW.

IAW har en nettside www.womenalliance.org. Tre ganger i året gis det ut et medlemsblad "International Women's News". I tillegg sendes ut et elektronisk månedlig nyhetsblad "IAW Newsletter" som alle interesserte kan få ved å henvende seg til redaktøren Joke Sebus i Nederland på iaw.newsletter@inter.nl.net. Man kan støtte en god sak og bli personlig medlem i IAW ved å kontakte Siri Hangeland på sirib@vfk.no

13. Miniseminar om kvinners situasjon i arbeidslivet

Randi Reese innledet. Hun er leder for Fellesorganisasjonen FO, en LO-organisasjon for vernepleiere, barnevernspedagoger, sosionomer mv. Av 23.000 medlemmer er 85 % kvinner.

Medlemmene arbeider ofte med marginaliserte grupper som er svært avhengige av velferdsstaten.

Randi understreket at kvinner skal ha rett og mulighet til å forsørge seg selv. Vi har holdt på i over 100 år og kvinner er ennå ikke sikret en anstendig og rettferdig lønn. Det er tunge krefter mot vår kamp for verdsetting. Tidligere ulønna omsorg i hjemmet er nå flyttet over til det lønna arbeidslivet. Vi kjemper for verdsetting av arbeid som ikke før ble definert som arbeid. Som LO-medlem er FO opptatt av en solidarisk lønnspolitikk.

Velferdsstaten er en kvinneverk arbeidsplass. Kvinner utgjør 70 prosent av offentlig sektor. Bygging av velferdsstaten har vært viktig for å få kvinner i arbeidslivet. Barnehager er en forutsetning for deres deltaking. Og nedbyggingen av velferdsstaten går spesielt ut over kvinner.

Rapporten om kjønn og lønn tar ikke opp skift/turnus og deltidsproblematikken. Men dette er viktig for kvinner. Mange har utbytende arbeidstidsordninger og får det ikke til å gå i hop. Norge har et svært kjønnsdelt arbeidsmarked og kvinner og menn er ulikt plassert i stillingshierarkiet. Det er få kvinnelige toppledere, men de kvinnelige mellomlederne fins og de blir utsatt for krysspress og en særlig arbeidsbelastning i tillegg til lav lønn.

Lønnsmessig ligger privat sektor ca 100.000 kr over offentlig sektor. Det er en påfallende ulik verdsettning av arbeid. I tillegg herjes vi av omstillinger i det offentlige. Det er en brutalitet i arbeidslivet som har vært underkommunisert av hensyn til brukerne av institusjonene. LO ønsker å løfte golvet. Hvor lenge får du de samvittighetsfulle kvinnene til å søke seg inn i disse yrkene? Staten må legge på en ekstra lønnspress og den må nyttes i en sentral lønnsdannelse. Dessuten må partene i arbeidslivet må gjøre noe med relasjonsforskjellene i arbeidslivet.

Etter innledningen var det spørsmål og kommentarer.

14. Uttalelser om kvinner i arbeidslivet

Det utsendte forslaget om "Rett til penger og et verdig liv" ble enstemmig vedtatt med en tilføyelse om sentrale lønnsforhandlinger.

Det utsendte forslaget om "Kvinnene er taperne på pensjonsreformen" ble med en tilføyelse om kvinner med lengre utdanning vedtatt mot 1 stemme.

15. Finansieringskilder

Daglig leder *Bjørn Jansen* i Studieforbundet Solidaritet redegjorde for de støttemulighetene forbundet har:

- studiearbeid hvis minst 5 mennesker er sammen rundt et tema i minst 12 timer.
En eller alle fungerer som lærer. Styremøter omfattes ikke, men studiearbeid kan legges til et styremøte. Det må redegjøres for tema og føres tilstedeværelse.
- bokutgivelse etter vurdering i hvert tilfelle.
- pedagogisk utviklingsarbeid, frist i januar hvert år.
- tiltak for særlige målgrupper (innvandrere, misbrukere o.a.). Ikke brosjyrer.
- reiser med søknadsrunde i slutten av hvert år. Reisestipendene er personlige, men man må være medlem av en organisasjon i et studieforbund (som NKF er).

De ulike mulighetene ble drøftet. Jansen anbefalte lagene å se på nettsida til Voksenopplæringsforbundet (www.vof.no) etter ulike finansieringsordninger og informere seg om hvilke tilskuddsordninger kommunen og fylket har, ettersom alle har tilskuddsordninger til frivillige organisasjoner.

Torild Skard hadde laget en oversikt over ulike finansieringskilder for Kvinnesaksforeningen nasjonalt som ble utdelt og kommentert.

16. Innkomne forslag fra lagene

Ingen forslag innkommet.

17. Valg

På vegne av valgkomiteen (Christine Hjortland, leder, Eva Evenmo og Ingerd Oksrød) la Christine Hjortland fram en enstemmig innstilling til nytt arbeidsutvalg. Forslaget ble kommentert og følgende enstemmig valgt:

Leder Torild Skard (gjenvalg)
Nestleder Elisabet Rogg (ny, tidligere AU-medlem)
Øvrige AU-medlemmer:
Marthe Amundsen (gjenvalg)
Beatrice Halsaa (gjenvalg)

Siri Hangeland (gjenvalg, tidligere nestleder)
Aud Langbo (ny, tidligere møtt i AU for OKFs leder)
Elisabet Middelthun (ny)
Gøril Strømholm (ny)
Ingrid Thorbjørsen (Fredrikstad, ny)

Varamedlem: Gunhild Ramm Reistad (ny)

Revisor Marian Olsen, PKF Revisjon AS (gjenvalg)

Representasjonen av Oslo-laget i AU justeres eventuelt etter at laget har avholdt årsmøte i juni. Valg på 2. nestleder utstår inntil videre.

Torild Skard la fram forslag på ny valgkomite, som ble enstemmig valgt: Eva Evenmo (leder), Elisabeth Lønnå og Randi Ohna

18. Eventuelt

Det var utdelt følgende forslag til uttalelser som ble drøftet:

- a) "Det haster med FN-reform for kvinner" til Utenriksdepartementet, enstemmig vedtatt.
- b) "Konstruktivt framstøt for likelønn" til Likestillings- og diskrimineringsombudet, enstemmig vedtatt.
- c) "Stavnsbånd for mødre?", utsatt, saka behandles videre av arbeidsutvalget.

- d) "Redd kvinnene i Kongos helvete" til Utenriksdepartementet, enstemmig vedtatt.

Gøril Strømholm informerte landsmøtet om at hun og Elisabet Middelthun ville lage et team for å arbeide spesielt med kvinner i kunst og kultur og at andre var velkommen til å bli med i teamet.

19. Avslutning

Torild Skard takket for tilliten og takket kasserer Turid Loewe for sin innsats, den tidligere Oslo-representanten i AU Randi Ohna og medlemmene av arbeidsutvalget og valgkomiteen som ikke fortsetter: Pia Gaarder, Ellen Hoogerwerf, Tonje Kolle, Christine Hjortland og Ingjerd Oksrød for engasjement og innsats.

Landsmøtet ble så hevet.

Referat ved Siri Hangeland.

Vi bekrefter at referatet gir uttrykk for landsmøtets drøftinger og beslutninger.

Ingunn Norderval
(sign)

Gunhild Ramm Reistad
(sign)

Årsmelding for Norsk Kvinnesakforening 2006-2008

Kort sammendrag av hovedpunkter i arbeidsutvalgets arbeid

Organisasjon

NKF hadde i 2007 i alt 480 medlemmer, hvorav 289 hadde betalt kontingent pr 31. desember. Det var lokallag i Bergen, Oslo, Drammen og Fredrikstad. 81 var direkte medlemmer.

Landsmøte ble holdt 6. mai 2006 og følgende arbeidsutvalg ble valgt: Torild Skard, leder, Siri Hangeland, nestleder, Tonje Kolle, sekretær, Pia A. Gaarder, Beatrice Halsaa, Ellen Hoogerwerf og Elisabet Rogg. Marianne Inez Lien ble i 2007 erstattet av Marthe Amundsen. Randi Ohna først, deretter Christine Loewe og Aud Langbo har representert Oslo Kvinnesaksforening. Torild Marie Nilsen ble i 2007 valgt til utenbys nestleder. Kasserer har vært Turid Loewe, Loewe Consult, og revisor: PKF Revisjon AS, Oslo.

NKF fikk i 2006 kr 70 000 og i 2007 kr 174 000 i støtte til drift og aktiviteter av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (BUFDIR).

Det er holdt 24 møter i arbeidsutvalget i løpet av perioden. 3. februar 2007 ble det holdt landsstyremøte. Kvinnesaksnytt er kommet med fire nummer, hvorav tre er utvidet i forhold til tidligere, og det er gitt oppdatert informasjon på nettsida www.kvinnesak.no

Torild Skard har vært nestleder i FOKUS, Beatrice Halsaa har sittet i styret for Kvinnemuseet og Siri Hangeland har ledet utvalget mot prostitusjon, vold og traficking i International Alliance of Women.

NKF har markert Ebba Haslunds 90-års dag, 80-års dagen til Birgit Wiig og Berit Ås, 70-års dagen til Torild Skard og 100 årsdagen for Aasta Hansteens død.

Milepæler i 1970-årenes kvinnekamp

Fra 29. november 2006 til 31. oktober 2007 ble det

arrangert fem seminarer i Oslo i samarbeid med KILDEN med støtte av Fritt Ord. 52 innledere tok for seg 19 forskjellige tema for å dokumentere og trekke lærdom av 1970-årenes kvinnekamp. Deltakingen vekslet fra vel 40 til vel 90 på de enkelte seminarene. Innleggene er lagt ut på Internet, se <http://kilden.forskningsradet.no>. Seminarene ble organisert av Torild Skard, Fride Eeg-Henriksen og Beatrice Halsaa fra NKF og Nina Kristiansen og Maria Grönros fra KILDEN.

Kvinner, likestilling og militarisering

26. april 2007 arrangerte Kvinnesaksforeningen seminar i Oslo om kvinner, likestilling og militarisering i samarbeid med Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF). FOKUS støttet seminaret. Mai Britt Thorin fra Sverige innledet om alternativer til militæret for kvinner som vil arbeide internasjonalt med freds- og likestillingsspørsmål, og internasjonal visepresident i IKFF, Annelise Ebbe fra Danmark, om feminisme, fredskultur og fredsarbeid. Forøvrig deltok politisk rådgiver i Forsvarsdepartementet Ragnhild Mathisen, oberst Britt Brestrup, Ingrid Eide, leder i Nei til atomvåpen, leder i NKF Torild Skard, og Stortingsrepresentant Bjørn Jacobsen fra SV. Det ble trykt opp et hefte "Kvinner, likestilling og militarisering" som ble gitt bred spredning til Regjeringen, Stortingsrepresentanter og de politiske partiene i tillegg til media. Ansvarlige for NKF var Randi Ohna og Elisabet Rogg og fra IKFF Marit Sørvald og Ingunn Norderval.

Likestilt foreldreskap

Med støtte fra BUFDIR har NKF satt i gang prosjektet likestilt foreldreskap. Gjennom Humanistisk Prosjektsemester ved Universitetet i Oslo søker en

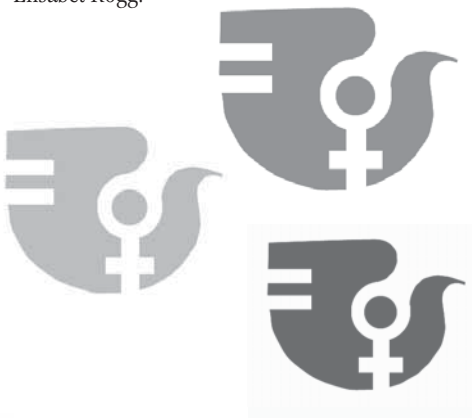
under ledelse av sosiologen Margunn Bjørnholt å kartlegge eksisterende forsknings- og utredningsbasert kunnskap på temaet og behov for mer forskning. 5 studenter deltar i prosjektet. Ansvarlig fra NKF er Beatrice Halsaa og Elisabet Rogg.

FNs kvinnekonvensjon (CEDAW)

NKF uttalte seg om Norges 7. rapport til CEDAW-komiteen om oppfølging av FNs kvinnekonvensjon og utarbeidet så i samarbeid med FOKUS, IKFF og Kvinnefronten en skyggerapport til Regjeringens rapport. Torild Skard og Tonje Kolle bidro fra NKF. Skyggerapporten ble oversendt FN og omdelt til CEDAW-komiteen. I sine anbefalinger fulgte komiteen opp en rekke av synspunktene i skyggerapporten (CEDAW/C7Nor/CO/7, se www.un.org). Skyggerapporten er lagt ut på www.kvinnesak.no og www.fokuskvinner.no

Krisesenter i Montenegro

I forbindelse med TV-aksjonen fikk NKF tildelt midler fra FOKUS for et tre-årig prosjekt i Montenegro. Samarbeidsorganisasjonen er Women's Safe House (WSH) i Podgorica. Prosjektet omfatter SOS-telefon, beskyttelse, rådgivning, behandling og yrkestrening for kvinnelige ofre for trafficking og vold. Dessuten drives opplysningsarbeid og oppfølging av loverk som skal beskytte kvinner. Prosjektansvarlig for NKF er Beatrice Halsaa og Elisabet Rogg.

Diverse spørsmål

I løpet av perioden har NKF vedtatt uttalelser om Styrking av Kvinnemuseets arbeid; Strategi for FOKUS; Ansattes ytringsfrihet; Fornærmede i straffeprosessen; Sammenhengen mellom prostitusjon og trafficking; Nei til kvinnelig verneplikt; Økning av kvinner i kommunestyrene; Økt innsats for kvinner i akademien; Styrket innsats for likestilling over statsbudsjettet, spesielt støtte til kvinne- og likestillingspolitisk forskning og opplysningsarbeid samt støtte til kvinneorganisasjonene; Innarbeiding av FNs kvinnekonvensjon i menneskerettslova; Kartlegging av kvinner i radio og TV (sammen med International Association of Women in Radio and Television, IAWRT); Kritikkk av Regjeringens mannspanel og etterlysning av kvinnepanel; Barnehageutbyggingen; Utviklingen i arbeidslivet og innsatsen for likelønn; Kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester.

NKF tok initiativ til en kampanje for kvinner i kommunestyrene før valget i 2007 og deltok deretter i kampanjen som ble organisert av Likestillings- og diskrimineringsombudet.

NKFs leder og andre medlemmer av arbeidsutvalget har deltatt i den offentlige debatt med omlag 30 innlegg og intervju i landsdekkende aviser samt NRK i løpet av perioden.

Det vises ellers til Kvinnesaksnytt og årsmeldingene for 2006, 2007 og 2008 på www.kvinnesak.no

Rett til penger og et verdig liv

Uttalelse vedtatt av Norsk Kvinnesaksforenings landsmøte 26. april 2006

Samlet mottar kvinner om lag 2/3 av den inntekten menn får i løpet av et liv. For å rette opp denne urettferdigheten er det avgjørende å tilføre kvinner mer ressurser.

Likelønn må prioriteres av myndigheter, arbeidsgivere og arbeidstakere. Det er ikke tilstrekkelig at Likelønnskommisjonen fremmer forslag. Det må iverksettes konkrete tiltak.

Det må utarbeides opptrappingsplaner og etableres en "kvinnepott" ved lønnsoppgjørene i årene framover som nyttes for å oppnå likelønn. Regjeringen må bidra med midler. Lavtlønte kvinnedominerte yrkesgrupper må heves slik at alle har en lønn de kan leve av og som også gjør det mulig å forsørge barn, og lønnen må heves for kvinnedominerte utdanningsgrupper slik at de kommer på linje med menn. Særlig må det skje en heving av lønnssetningene i yrker med stort innslag av kvinner med ikke-vestlig bakgrunn som renhold, pleie og serviceyrker bl.a. innenfor hotell- og restaurantbransjen. Likelønn nås best gjennom kollektiv, sentral lønnsdannelse. En "kvinnepott" må derfor ikke avsattes til lokale forhandlinger.

Det må snarest skje en likestilling av turnus og skift. Det er ingen grunn til å opprettholde et diskriminerende skille.

Rett til heltidsarbeid må lovfestes og deltidsansattes fortrinnsrett etter arbeidsmiljølova styrkes.

Det må nyttes positiv særbehandling for å styrke kvinnerepresentasjonen i yrker som dommere og professorer og i ledende stillinger i næringsliv og finansinstitusjoner.

I tillegg til individuell klageadgang må myndighetene føre tilsyn og akkreve dokumentasjon fra private og offentlige virksomheter som viser om de praktiserer likelønn, håndhever forbudet mot diskriminering av gravide ved ansettelser og mot

lønnsdiskriminering under svangerskapspermisjon og respekterer retten til å komme tilbake til samme stilling/arbeid etter permisjonens slutt. Myndighetene må om nødvendig kunne gi pålegg om konkrete tiltak for å bedre situasjonen.

Pappapermisjonen må forlenges i tillegg til den nåværende foreldrepermisjonen og menn må få selvstendig opptjening. Det må ikke innføres en tredeling av den nåværende foreldrepermisjonen slik det er foreslått. Det vil ramme mødre og barn på en urimelig måte. Alle spedbarnsmødre må kunne ha betalte amme pauser.

Det må bli mulig for både kvinner og menn med omsorgsforpliktelser å forene yrkesarbeid og omsorg uten vesentlige økonomiske tap. Ulike arbeidstids- og lønnsordninger må utprøves, først og fremst 6 timers normalarbeidsdag.

Manglende kunnskap og innsikt i kvinners stilling og likestilling i Norge var en rød tråd i kommentarene fra FN's komite for kvinnekonvensjonen i 2007. For å rette på dette må forskningsinnsatsen vedrørende kvinners stilling styrkes vesentlig og det må spesielt gjennomføres en systematisk likestillingsforskning slik at virkningen av ulike likestillingspolitiske tiltak kan vurderes. Det er blant annet behov for å styrke informasjonsinnhentingen og analysene av arbeidslivet, inkludert ulike gruppers lønn, arbeidstid og arbeidsvilkår, ut fra kjønn, kompetanse, sektor og etnisk bakgrunn, og for å se dette i sammenheng med arbeidsfordelingen i hjem og familie. Det er dessuten nødvendig å foreta mer omfattende kartlegginger av utbredelsen av ulike former for vold mot kvinner, ut fra kjønn, alder, etnisk bakgrunn og type vold.

Uttalelsen er sendt de relevante ministre samt Kommunenes Sentralforbund og Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Likestilling i kulturen – kvoter kvinner inn!

Uttalelse vedtatt av Norsk Kvinnesaksforenings landsmøte 26. april 2008.

Det norske kulturlivet er overveldende mannsdominert. Gjennom kartlegginger på 1980- og 90-tallet ble det klarlagt at langt de fleste som snakker i NRK, er menn. Til tross for oppfordringer har NRK ikke villet foreta noen ny undersøkelse ti år etter den siste, men inntrykket av mannsdominans varer ved. Og TV2 er ikke bedre, snarere tvert om. Når det gjelder skapende virksomhet, besitter menn flesteparten av stillingene med makt og myndighet til å bevilge penger til kulturprosjekter og kulturtilbudet preges av menn. Det er først og fremst de som skaper og formidler, og historiene som fortelles, dreier seg om menn, menns virkelighet, tanker og aktiviteter. I filmbransjen er 80 prosent av alle regissører, manusforfattere og produsenter menn, og de disponerer 80 prosent av de samlede statlige midlene. Kvinnelige kunstnere og kulturprodusenter fins, men de får sjelden støtte til å utfolde seg. Vi mangler tall for annen scenekunst, men situasjonen synes ikke å være vesensforskjellig. Hvorfor

Nina Grünfeld

favoriseres prosjekter av og med menn gang på gang? Hvorfor støttes ikke flere prosjekter med kvinner i hovedrollen og en kvinnelig kontekst? Og hvorfor interesserer ikke menn seg for kvinner? Har eksemplet gamle Ibsen ga gått i glømmeboka?

I Sverige har Regjeringen gått inn for kvotering i kulturlivet. I løpet av

fem år skal kvinner representere minst 40 prosent av de ledende funksjonene innen film: regi, manus og produsent. Det er foreslått liknende krav i scenekunsten (teater og dans) som støttes av staten, at minst 40 prosent av all kunstnerisk produksjon innen en treårsperiode skal være skapt av kvinner.

Vi trenger liknende tiltak i Norge. Som grunnlag bør vi få en skikkelig utredning av kvinnelige og mannlige kunstners arbeidsvilkår, hvordan de får utvikle seg som skuespillere eller kulturprodusenter og hvilken støtte de får. Dessuten bør det kartlegges hvordan kvinner og menn portretteres på film, TV og teater.

Uttalelsen er sendt de relevante ministre samt Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Pensjonsreformen: Kvinnene er taperne

Uttalelse vedtatt av Norsk Kvinnesaksforenings landsmøte 26. april 2008.

Kvinnene er blant de store taperne i den vedtatte pensjonsreformen. Deltidsarbeidende og personer med utenlandsk bakgrunn vil gjennom reformen risikere å få en vesentlig lavere pensjon, fordi kravet til opptjeningstid har blitt høyere samtidig som besteårsregelen faller bort.

Kvinner rammes systematisk hardere enn menn av endringene i pensjonssystemet, fordi deltidarbeid domineres av kvinner og flere kvinner enn menn med utenlandsk bakgrunn har en løs tilknytning til arbeidslivet. Kvinnelønnen er pr i dag 85 % av mannlønnen. Kvinner tjener mindre

enn menn både fordi de arbeider i ulike sektorer og fordi de får mindre betalt for samme arbeid. Kvinner har fortsatt hovedansvaret for barn og fortsetter å arbeide deltid i store deler av sitt arbeidsliv. Mange kvinneyrker i for eksempel rengjøringssektoren, omsorgssektoren eller hotell- og restaurantsektoren innebærer dessuten store slitastjer, noe som gjør det vanskelig å oppfylle kravet om 40 års opptjening. Kvinner i slitsomme lavtlønnsyrker rammes dobbelt fordi de vanskelig kan klare å tjene minimumslønnen på 240.000 kroner i året i 40 år for å kunne gå av med AFP. En svekket AFP-ordning vil være et nytt slag mot disse kvinnene og tvinge mange av dem over på uføretrygd. Kvinner med lengre høyskole- og universitetsutdanning blir også rammet hardt av krav om 40 års opptjening.

Den nye folketrygdloven skal innføres fra 1. januar 2010. I forbindelse med innføring av pensjonsreformen, blir nå AFP-ordningen angrepet. Kampen for å bevare AFP dreier seg i realiteten om å forsvare folketrygden og en velferdsstat bygd

på universelle og solidariske prinsipper. Våren 2008 avgjøres det om AFP fortsatt skal sikre arbeidstakere en verdig avslutning på arbeidslivet. Ordningen er særlig viktig for de mange kvinnene som arbeider i belastende og lavtlønte yrker der andelen uføre er høy. Det er viktig å få en solidarisk og kvinnevennlig pensjon. Da må AFP bevares og ikke legges inn under beregningsordningene som inngår i pensjonsreformen.

Uttalelsen er de relevante ministre

Konstruktivt framstøt for likestilling

Uttalelse vedtatt av Norsk Kvinnesaksforenings landsmøte 26. april 2008.

Norsk Kvinnesaksforening har med glede merket seg uttalelsen fra Likestillings- og diskrimineringsombudet om at Harstad kommune handler i strid med likestillingslova i avlønningen av sjukepleiere i kommunen. Det er viktig at ombudet tar loverketet i bruk for å styrke kvinnes stilling og søker etter nye veier for å bringe lavtlønnsgruppene opp på et rimelig nivå. Det hevdes at kommunene ikke har råd til å heve sjukepleierlønningene, og at de med en slik heving risikerer å miste ingeniører som sørger for viktige goder som vei og vann i kommunen. Men kommunene må se sitt ansvar

ikke bare for infrastruktur, men også for helse og omsorg. Lønnsforskjellene skyldes mangeårig nedvurdering av kvinnelig arbeidskraft, noe som er helt uakseptabelt. Når markedskrefter og lønnsforhandlinger slik de foregår i dag, ikke kan sikre kvinnelige arbeidstakere en rettferdig avlønning, må en søke etter nye veier.

Uttalelsen er sendt relevante ministre samt Likestillings- og diskrimineringsombudet og Kommunenes Sentralforbund.

Redd kvinnene i Kongos helvete

Uttalelse vedtatt av Norsk Kvinnesaksforenings landsmøte 26. april 2008.

Demokratisk Kongo er verdens verste sted for kvinner. "Det er et helvete", erklærte nylig en vestlig journalist etter å ha besøkt den østlige delen av landet. I mer enn ti år har krigen rast etter at tusener av masse-mordere fra folkemordet i Rwanda slapp unna ved å flykte over til Kongo. Det er en krig mot kvinner med en voldspanorama verden neppe har sett maken til når det gjelder seksuell vold, masse-voldtekt, drap – mens omverdenen ser en annen vei. Det er snakk om mer enn to hundre tusener kvinner som har fått sine liv og sine kropper revet i filler og mer enn fem millioner er døde.

Journalister, hjelpeorganisasjoner, regjeringer og FN vet hva som foregår – det er ikke det. Men kvinnene får ikke den beskyttelsen de trenger og har krav på.

FNs sikkerhetsråd har nettopp fornyet mandatet for den fredsbevarende styrken MONUC, men den er altfor liten til å hindre overgrepene mot kvinnene. Og den har nettopp stått for fredsforhandlinger mellom de krigførende partene der ingen deltok på vegne av kvinnene, der seksuell vold og voldtekt ikke ble nevnt med et ord samtidig som den gir amnesti

til de som har deltatt i kampene. Så krigføringen avtar, mens voldtektene fortsetter.

Tolv FN-organisasjoner er på plass – med en innsats som går fra ubetydelig til ikke-eksisterende. UNICEF er et hederlig unntak med noen engasjerte ansatte. Også FNs befolkningsfond UNFPA, som skal lede FNs innsats, er svak på grunn av mangel på ressurser. Hvor er FNs generalsekretær – og hvor er de store giverland som Norge? Hvorfor blir ikke kvinnes lidelse tatt på alvor? Er kvinneforakten og likegyldigheten så utbredt at ingen ser grunn til å følge opp de vakre forpliktelsene og løftene med håndfast, konkret handling?

MONUC-styrkene må bli skikkelig kvinneorientert og antall tropper økes vesentlig. FN-organisasjonene må gå fra ord til handling. Ledelsen må ta ansvar og giverlandene må stille opp med ressurser. Eller er snakket om kvinneverretted bistand bare tomt prat?

Uttalelsen er sendt relevante ministre

Det haster med FN-reform for kvinner

Uttalelse vedtatt av Norsk Kvinnesaksforenings landsmøte 26. april 2008.

I 2006 gikk FNs høynivåpanel om FN-reform til det bemerkelsesverdige skritt å anbefale at det skulle opprettes en ny internasjonal organisasjon for kvinner. Anbefalingen kom fordi FNs resultater når det gjaldt likestilling var for dårlige.

Det ble foreslått en ny organisasjon med skikkelige ressurser og evne til å kjøre programmer på grasrota. Men intet har skjedd. Forslaget er begravd i byråkrati og drakamper mellom nord og sør. Og i mellomtida lider verdens fattige og svake kvinner

under manglende støtte fra verdensorganisasjonen og det internasjonale samfunnet. Norsk Kvinnesaksforening henstiller på det sterkeste til Regjeringen om å bidra aktivt til at høynivåpanelets

forslag eller andre tilsvarende forslag blir iverksatt snarest slik at innsatsen for kvinner og likestilling kan bli vesentlig styrket. Dette er nødvendig for å nå FNs tusenårs mål og skape en mer rettferdig verden..

Uttalelsen er sendt relevante ministre

Kvinnemuseet

I flere år har Beatrice Halsaa representert Kvinnesaksforeningen i styret for Kvinnemuseet. Hun går nå ut og blir erstattet av Fride Eeg-Henriksen, tidligere leder for Nordisk Institutt for Kvinne- og Kjønnforskning, nå seksjonssjef ved Statistisk Sentralbyrå. Vi takker for innsats og ønsker Fride lykke til.

Beatrice Halsaa

Foto: Inger Marie Grini

Fride Eeg-Henriksen

Årets tema utstilling:

En annen dans

En kjærlighetshistorie om homofili

Åpnet lørdag

24. mai

Utstillingen er Kvinne-museets bidrag til Mangfoldsåret 2008

To kvinnehøvdinger

På festen Norsk Kvinnesaksforening holdt 10. april i anledning av 80 års dagen til Berit Ås og samtidig Birgit Wiig sa Torild Skard følgende på vegne av foreningen:

Det er ære å få feire Berit i dag og det er en glede. Vi er stolte av deg i Norsk Kvinnesaksforening. Du har vært medlem av foreningen i mer enn 2 kvinnealdre og har hele tida stått på for kvinnesaken.

Du har en søster i kvinnesaka, som også ville fylt 80 år, nå 7. april faktisk, hvis hun hadde fått leve. Det er Birgit Wiig og dere to har opp gjennom årene utfyllt hverandre på en helt usedvanlig måte. Dere hadde ulikt ståsted: du kom fra lærermiljø, mens Birgits familie eide avis. Du ble sosialpsykolog, mens Birgit tok litteraturhistorie, og dere soknet til ulike politiske leire: Senterpartiet og arbeiderbevegelsen. Men dere hadde begge mødre som ga døtrene sine en sjelden styrke, og dere ble begge kvinnesakskvinner, om enn med ulike nyanser. Noen ganger samarbeidet dere tett, for eksempel mot kvinnelig omskjæring, andre ganger jobbet dere parallelt, som i kampen for kvinner i politikk og motstanden mot EU.

Birgit var både radikal og konservativ. Hun markerte seg tidlig med et nei til kvinner i forsvaret og i 1957 ble hun noe så sjelden som en kvinnelig redaktør, i avisa som hun overtok etter moren. Dette ga en utmerket plattform for et bredt engasjement i kvinnesak og politikk. Hun ble leder for Oslo Kvinnesaksforening og deretter Norske Kvinners Nasjonalråd. En av de viktigste tingene hun gjorde, var initiativet hun tok i 1966 for å få flere kvinner i kommunestyrene. Dette ble

opptakten til en serie landsomfattende kampanjer, den ene etter den andre, sist i 1979 da hun og jeg satte i gang sammen. Disse kampanjene var helt avgjørende for den framgangen vi har hatt for kvinner i politikk. Birgit var også internasjonalt engasjert, ble visepresident i det internasjonale kvinneverd og leder for NORADs kvinneverdvalg. Ikke nok med dette, skrev hun bøker om kvinner, spesielt dokumenterte hun den skjulte kvinnehistorien i årene etter annen verdenskrig fram til 1980-tallet.

Vi savner Birgit, men vi er takknemlig for det hun gjorde og vi er glad for at Birgits mann, Ole Wiig, er med oss. Han og Birgit hadde et usedvanlig fint og gjensidig støttende samspill som betydde mye for dem begge – og for oss som kjente dem.

Berit, du har alltid vært forsker og aktivist. Du begynte som forsker – drev med kvinneforskning før det var kvinneforskning. Fokus var på kjønnsroller den gangen og du tok for deg

ulykker, forbruk og trafikk, yrke, hjem og skole. Seinere kom forskningen din til å dreie seg om banebrytende begreper som kvinnekultur og hersketeknikker.

I tillegg til forskningen og jobben som dosent og professor på Universitetet, var du hele tida aktiv i kvinnebevegelsen. Du deltok i etablerte foreninger som Norske Kvinnelige Akademikere og Kvinneligaen for Fred og Frihet i tillegg til

Kvinneraksforeningen. Og du mobiliserte til aksjon for ulike formål med nye organisasjonsformer: kvinner for fred, kvinneaksjon mot EEC, kvinnepolitisk aksjon. Du var med å gi ut "Kvinnens lille røde" og "Håndbok for kvinnefrigjøring". Endelig ble det Kvinneuniversitet – her og i utlandet.

Du er solid forankret i en sterk kvinneidentitet, og det har du aldri gitt slipp på. Heller ikke når du i tillegg til kvinneorganisingen gikk du inn i mannspolitikken. Du hadde allerede vært med lenge i lokalpolitikken da kvinnekuppet kom i 1971. Som varaordfører og drivende kraft i en tverrpolitisk kvinnegieng kom din kreativitet virkelig til sin rett. Historiene fra det boblende kvinneopprøret i Asker er mange – det var viser og kvinneballett, gullgutt og tigressenes klubb – i tillegg til målrettet kamp for miljøvern og barnevakt, trafikksikkerhet og barnehager, likelønn og eldreomsorg. Tøffere tak ble det nok da du brøt med Arbeiderpartiet og kastet deg ut i nasjonalpolitikken, først som leder av Demokratiske Sosialister AIK, så som Stortingsrepresentant og så første leder av SV. Det var ikke spøk å bli partileder som kvinne. Du kom midt i klemma – mennene syntes du var for feministisk og kvinnene at du var for lite. Men du ga deg ikke

og det ble mange viktige partiverv etter at du gikk av som leder.

Du er en utrolig kvinnesakskvinne, Berit – en militant feminist med en klukkende latter, en knyttneve i valsetakt, en isbadende rødstrømpe og en skuespillerbegavelse som samtidig analyserer sitt spill.

Ditt syn på kvinnesak har endret seg ettersom tidene har skiftet, men du har alltid slåss for kvinners rettigheter og hatt en konsekvent feministisk holdning. Du er ikke redd for å ta kontroversielle standpunkter. Og du gir deg aldri. Fra en arena til en annen, fra ungdom til moderskap og alderdom – du står på. Og du har hatt god støtte i Dagfinn – i fag og politikk så vel som familie og kvinnesak. Han var en mann av de helt sjeldne.

Og du er en kvinnehøvding av de sjeldne – dronning av de mange F'er: en fantastisk feminist, frigjort, fyrig, fresk, fantasifull, favnende, frodig, fruktbar, fabelaktig, fargeglad, forrykende, fremadskuende - - - ja, dere kan fortsette selv.

På vegne av unge og eldre kvinner land og strand rundt vil Kvinnesaksforeningen takke deg, Berit, for en utrolig innsats som har betydd svært mye for svært mange. Og vi kan bare si: stå på!

De fem hersketeknikkene Berit Ås identifiserte er:

- Usynliggjøring
- Latterliggjøring
- Tilbakeholdelse av informasjon
- Fordømmelse uansett hva du gjør
- Påføring av skyld og skam

Kvinner i NRK – Brev til kringkastingsjefen

Kjønnsfordelingen i NRKs programmer.

Takk for ditt brev. Vi setter pris på at du deler vår virkelighetsoppfatning, nemlig at kjønnsfordelingen fortsatt er skeiv i NRK.

Vi merker oss at det er vanskelig å få til et møte nå, på grunn av aktiviteten samlet sett i NRK for tida. Men vi har erfaring for at spørsmål vedrørende kvinner lett blir nedprioritert, og håper dette ikke skjer her. Det tilligger NRKs samfunnsansvar å ta rede på hvordan situasjonen er. Og hvis det er slik du og vi opplever, er det nettopp i omorganiseringsperioder at det er viktig å ha kjønnsperspektivet på plass som en rettesnor for "ommøbleringene".

Vi viser til "Mål og retningslinjer for likestilling i NRK, 10/2001" der det heter i #3.5: "Det skal gjennomføres regelmessige kvalitative og kvantitative undersøkelser som kartlegger kvinners stilling i programmene."

En fornyet forespørsel fra oss neste høst kan innebære at saka i praksis skyves ut i 2009 og endog 2010. Vi ber derfor om at en undersøkelse inkluderes

i handlingsplanen for Forskningen i 2008, slik at det ikke drøyer for lenge og resultatet blir synlig i Allmennkringkastingsregnskapet for det året.

Opplegg og metodikk for en undersøkelse må drøftes nærmere. Men vi ønsker at undersøkelsen blir sammenlignbar med tidligere undersøkelser, spesielt den siste som ble laget i 1994, for å se utviklingen over tid. Dette utelukker ikke at nye aspekter knyttet til dagens medieutvikling og andre vinklinger for å få mer utdypende kunnskap kan inkluderes.

NRK følger selvsagt Likestillingsloven, men blir virkningen av de institusjonelle ordningene som tar sikte på å fremme likestilling, evaluert for å se om de faktisk virker slik de er tenkt? I "Mål og retningslinjer for likestilling i NRK, 10/2001" heter det i #3.3: "Resultatene av likestillingsarbeidet skal årlig rapporteres oppover i linjen til Kringkastingsjefen og sammenfattes i en felles rapport for hele NRK." Rapportene bør bli tilgjengelige slik at det er mulig å få en bred drøfting av mål og virkemidler.

Med vennlig hilsen

Kirsten Bråthen, NRK. Leder IAWRT Norge. Torild Skard. Leder Norsk Kvinnesaksforening

Sendt 13. desember 2007. Svar er ennå ikke mottatt.

Bitten Modal

Bitten Modal døde i Flekkefjord 29. april, 68 år gammel. Hun var en av de første nyfeministene på 1970-tallet, ble leder for Oslo Kvinnesaksforening i 1972-74 og satt i styret i 1976-78 og 1982-84.

På vegne av Kvinnesaksforeningen skrev Torild Skard nekrolog over henne i Aftenposten 9. mai. Her gir Gøril Strømholm, som også hørte til de første nyfeministene, glimt fra den kreative aktiviteten som nyfeminismen brakte med seg her til lands.

Fra bevisstgjøring til aksjon: ”kvinnekuppet” forarget patriarkatet, såpepulver på Karl Johan førte til renere innsjøer

Av Gøril Strømbolm

Høsten 1970, Norsk Kvinnesaksforening arrangerer et møte i Sofus Lies auditorium på Blindern, et møte som skulle få store konsekvenser. På talerstolen står Jo Freeman, kvinnesaksaktivist fra USA. Salen er stappfull av unge kvinner og noen unge menn, forventningen er elektrisk. Freeman skuffer ikke, etter foredraget skriver begeistrede kvinner seg på lister til bevisstgjøringsgrupper.

En av dem ble organisert av Bitten Langholm, seinere tok hun sitt pikenavn Modal. Jeg havnet i Bittens gruppe, sammen med bl.a. billedhuggeren og tegneren Kari Rolfsen. I begynnelsen hadde vi møter i Bittens hjem i Christian Michelsesgate, og det var der vi planla deltagelse i ”kvinnekuppet” ved kommunevalget 1971. Stensilert bruksanvisning på hvordan vi skulle kumulere kvinner kom fra nyfeministenes basisgruppe. Som kjent vakte resultatet rabalder og oppsikt langt utenfor Norges grenser. Det var vår gruppes første aksjon.

Noen i gruppa vår hadde lenge vært opptatt av økologi, jeg var en av dem. Vår gruppes neste aksjon handlet om miljøvern. Hva hadde dette med kvinnesak å gjøre? Vi er fortsatt i 1971. Vi hadde blitt skremt av meldingene om at Norges største innsjø, Mjøsa, sto i fare for å gro igjen på grunn av algeveksten stimulert av forurensningsfarlig vaskepulver. Og var det ikke

først og fremst kvinner, husmødrene, som brukte disse merkene, og derfor måtte jo dette være en kvinnesak – eller?

Vi allierte oss med noen utvalgte og engasjerte mannspersoner fra SNM, samarbeidsgruppene for natur-og miljøvern, og politiet ga oss til-

latelse til aksjon/demonstrasjon på Egertorget, selveste Karl Johan. Tvers over torget hengte vi opp flere hvite laken, ett av dem var vasket i det kjente vaskepulvermerket Blenda, som påsto at det vasket hvitest. Men de holdt kjeft om de farlige fosfatene. Ved siden av blenda-lakenet hengte vi opp et laken, som var vasket i ren grønnsåpe. Det var like hvitt.

Langbord med brosjyrer, opplysningsmateriell om miljøvern og kartonger med Mardøla-vann og mange av de giftigste såpepulverpakkene sto oppstilt tvers over torget. Der satt også Kari Rolfsen og tegnet portretter av folk som kom forbi.

Jeg hadde ansvaret for gateteatret og hadde rekrutterte skuespillere fra Club 7: Sossen Krohg, Jorunn Kjellsby, Anne-Mari Dale og Erik Wenes Condens (som nå arbeider som produsent/ regissør i NRK/fjernsynet.) Alle fire deltok gratis. Manus var skrevet av Nils Werenskiold og varte ca. 5–7 minutter.

Ved arbeidstidas slutt begynte folk å strømme i mengder over Egertorget og da satte vi i gang: ”lille” Erik roper ”mamma, jeg vil ha vann”, hvorpå mora (Anne-Mari) roper bestyrtet:

”Er du gal gutt, vann er farlig, nei, drikk heller cola...” osv. Gammel dame i bestemorsalderen (Sossen) beklager seg høylydt over hvordan foreldre behandler barna sine nå til dags, det samme gjør en forarget husmor (Jorunn). I begynnelsen tror mange publikummere at dette er ekte, noen skjønner at dette er laget, men forstår ikke vitsen og atter andre begynner å le.

Gateskuespillet førte til større interesse og oppmerksomhet omkring vårt hovedbudskap, nemlig de farlige vaskepulverne. Folk samlet seg ved bordene og begynte å diskutere, eller ville ha ytterligere informasjon.

Bitten Modal tok seg av den formelle henvendelsen til myndighetene: et krav til Forbruker- og Administrasjonsdepartementet om at fabrikanter av de farlige vaskepulverne måtte betale en miljøavgift for de skadene produktene påførte vannet vårt. Jeg velger å tro at vår aksjon bidro til at vaskepulverfabrikanter etter hvert skjønte alvoret.

Av SNM-gutta var det bare avdøde advokat Knut Try, som deltok i oppryddingen. Han stilte med bil som kunne frakte alt utstillings og aksjonsmateriale. Jeg husker vi forlot Egertorget sammen i den bilen, ganske slitne, men fornøyde.

Vi var med...

Bergen Kvinnesaksforening har nylig gitt ut boka ”Vi var med... Kvinnekamp i Bergen på 1970-tallet”. I boka skriver blant annet Ida Blom om kvinnesak og feminisme, Kaya Irgen om nyfeministene i Bergen, Anne-Hilde Nagel om veien til kvinnegruppene, Kvinnefronten og Clara-gruppa, Kari Hop Skiftesvik om Bergen Kvinnesaksforening, Ingeborg Fløystad om likestilling og kvinnesak, Elisabeth Aasen om virkninger av kvinnebevegelsen. Her er viktig dokumentasjon og boka kan bestilles fra Bodoni forlag, Postboks 6045 Postterminalen, 5862 Bergen.

9. mai fylte Kari Hop Skiftesvik 70 år. Kari var med å stifte Bergen Kvinnesaksforening og ble selv mangeårig leder og inspirator. Foreningen har

markert viktige kvinnesaker og spesielt kastet lys på nedvurderte og glømt kvinners innsats. ”Vi var med...” er ett eksempel på dette. Og 70-års feiringen stod i stil med kvinnetreff om ”Bergens små og store døtre”.

Åpningen sørget Norges første kvinnelige biblioteksjef, Valborg Platou for. Tone Hellesund snakket om skolebestyrerinnen Amalie Hansen, som var formann i Bergen Kvinnesaksforening i over 20 år, og Elisabeth Aasen tok for seg Magdalene Thoresen, en betydelig forfatter som var mye mer enn Ibsens svigermor. Johanne Grieg Kippenbroeck trakk Nina Grieg fram fra skyggen av Edvard.

Vi takker Kari for flott innsats i mange år og ønsker lykke til i arbeidet videre! Det er en viktig jobb.

Lokale kvinnesaksforeninger våren 2008

Bergen Kvinnesaksforening

Foreningen utgir medlemsbladet "Amalie" og har publisert boka "Vi var med - Kvinnekamp i Bergen på 80-tallet". Det er i vår avholdt medlemsmøte om lønn og kjønn med Oddny Miljeteig og Reidun Magnussen og det blir møte med Berit Ås i tillegg til årsmøtet i juni med Aasta Hansteen på dagsorden.

Drammen Kvinnesaksforening

Laget fungerer for tida med et interimsstyre. I februar tok Gunhild Ramm Reistad initiativ til en feministgerilja i byen for å forsvare de fargete kvinnene som ble tiltalt på gata som om de var prostituerte. Initiativet fikk stort oppslag i Drammens Tidende. 8. mars ble markert med bekransning av statuen av Betzy Kjelsberg, tog og festmøte der Liv Bremer fra Norsk Folkehjelp talte om kvinner i krig. 8. mars revyen opptredte med bl.a. Gunhild Ramm Reistad som deltaker. På møte 29. april ble høsten planlagt. Det er tanken å drøfte om kvinnebevegelsen har sviktet innvandrerkvinnene?" 2. juni er det tradisjonelt møte i Bragemesåsen.

Fredrikstad Kvinnesaksforening

Laget hadde årsmøte 14. februar der Gro Hansen ble valgt som leder, Ingjerd Oksråd kasserer og styremedlemmer Wenche Falch, Mette Kolle, Elisabeth Lønnå og Ingrid Thorbjørnsen. Foreningen har vanligvis 6 møter i året og en åpen seminarrekke i samarbeid med høyskolen i Østfold. Laget har hatt kurs i hersketeknikker og vil gjenta det i oktober. Torild Skard har besøkt Fredrikstad og fortalt om verdens kvinnelige stats- og regjeringsjefer. En representant for politiet kom og redegjorde for vold, menneskehandel og prostitusjon. 8. mars ble det lagt ned blomster på statuen av Katti Anker Møller. Eva Skærbek og Tonje Kolle

innledet på møte om kvinner i academia. 9. juni blir det møte med Berit Ås. Laget har utgitt boka "Kvinner på kartet" som nyttes ved spaserturer i byen. Det arbeides mye med internasjonale spørsmål, spesielt situasjonen til kurdiske kvinner. Noen har meldt seg inn i laget. En forsøker å etablere felles møteplasser med innvandrerkvinner og har hatt møte med Ranja Maktari om familie Lovgivning i Syria og Beate Fasting om kvinner i Afghanistan.

Oslo Kvinnesaksforening

Vanligvis har foreningen seks møter i halvåret. 15. februar var laget i Det Norske Teater og så Falkbergets An-Magritt. 21. februar holdt professor Tone Schou Wetlesen innledning om kjønnsrettferdig foreldreskap i spedbarnstida, som ble fulgt opp med en kronikk i Dagsavisen sammen med Torild Skard 27. februar. 8. mars talte leder for Senter for tverrfaglig kjønnsforskning, professor Harriet Bjerrum Nielsen, ved Camilla Collettstatuen. 2. april hadde laget møte om kvinner og innvandrere med Gunnhild Ramm Reistad. 13. april ble det sammen med NKF organisert 100-årsmarkering av Aasta Hansteen. Forfatter Astrid Lorenz snakket ved bysten på Aker Brygge, professor Anne Wichstrøm holdt lysbildeforedrag og terapøyt Anne Ragna Sann bekranset grava på Vår Frelsers gravlund. 13. mai snakket Venja Ruud Nilsen og Bente Marie Mortensen om arbeid med kvinnelige innsatte i feministisk perspektiv og bandet "Musikk i fengsel og frihet" spilte. 5. juni er det årsmøte fulgt av temamøte der Berit Ås snakker om "kvinner som har tenkt".

Aasta Hansteen, vår lille, sterke kvinneforkjemper

13. april markerte Kvinnesaksforeningen at det var hundre år sia Aasta Hansteen døde.

Av Elisabeth Aasen

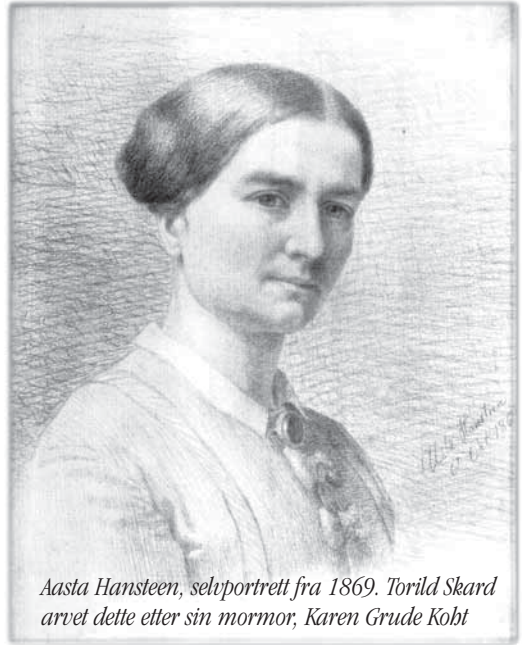
Hun var en mangfoldig kvinne, men også en ensom vandrer: vår første kvinnelige profesjonelle maler, landsmålsponer, en utfordrer innenfor teologien og en pioner i kvinnebevegelsens historie. Ikke en gang latterliggjøring stoppet henne.

Asta, senere Aasta, Hansteen ble født i 1824 i Christiania. Faren, Christopher Hansteen, var professor i astronomi og matematikk, moren, Hanne Broch, var halvt dansk og omtales som reflektert og intelligent, men døde da Asta var 16 år.

En oppmerksom far gjorde det mulig for henne å få undervisning i tegning og maling, først i Christiania, deretter København. Tiden der var ikke enkel, hun ble ikke invitert på ball, men svermet for en ung kvinne som hun malte et stort portrett av, det gjorde hun ferdig hjemme ”i dybeste Ensomhed”. Hun fikk fullføre utdannelsen i Düsseldorf, faglig sett et viktig opphold, men de unge norske kollegene gikk ikke av veien for å gjøre narr av henne, hun var for original i sin måte å være på, for selvstendig.

Så begynte ti-årsdelingen i Aasta Hansteens liv. På 1850-tallet malte hun portretter i Christiania, hun gjorde det bra og ble representert på Verdensutstillingen i Paris i 1855 som eneste norske kvinne. Tilbake i hjembyen var hun overanstrengt og forlot stort sett malingen.

På 1860-tallet ble hun målkvinne. Professordatteren fra Christiania tente på Ivar Aasens landsmålsprosjekt og ble den tredje her i landet som brukte landsmål – etter Aasen og Vinje. Hun gav ut en liten bok i

Aasta Hansteen, selvpportrett fra 1869. Torild Skard arvet dette etter sin mormor, Karen Grude Kobb

1862, anonymt, *Skrift og Umskrift i Landsmaalet*, og forandret fornavnet til en norskere form, Aasta.

Å gjøre noe så uvanlig, måtte ha spesielle årsaker. Aasta Hansteen hadde nok sans for målsaken som et politisk-nasjonal sak. Brukerne tilhørte ikke den urbane kulturen. De kunne latterliggjøres og marginaliseres, der kjente hun seg igjen.

Kvinnen med paraplyen – ”Tante Ulrikke-tiden”

1870-tallet ble Aasta Hansteens hardeste periode. Nå ble hun den sinte kvinnen med paraplyen, forkjemperen for kvinnesaken. John Stuart Mills bok *On the Subjection of Women*, 1869, *Om Kvindernes Underkuelse*, satte i gang voldsomme diskusjoner.

Aasta Hansteen protesterte mot teologenes kvinnesyn og kirkens maktutfoldelse og senere skrev hun boken *Kvinden skabt i Guds Billede*. Så kom skandalen – hun reiste rundt og holdt foredrag. Det var uøhørt. Hun kom med harde utfall mot menn og ble omtalt som en eksentrisk og voldsom fremtoning. Hun ble avbrutt, folk lo åpenlyst og hun ble nærmest fritt vilt, ”mobbeoffer” ville man nok sagt i dag.

Gunnar Heiberg skrev skuespillet *Tante Ulrikke*, i 1884. Aasta Hansteen var modellen, og det likte hun. Hun engasjerte seg i flere saker, og ble mer og mer utslitt og deprimert.

I 1880 emigrerte hun til USA sammen med en pleiedatter. Amerika var frihetens land, amerikansk kvinnesak begeistret henne. Men hun hadde ikke regnet med dollaren. Selv om hun malte en del, var økonomien stram. På slutten av ti-året reiste hun tilbake til Christiania.

1880-tallet var et kvinnes ti-år i Norge, særlig for de borgerlige kvinnene. Kvinner kunne ta examen artium fra 1882, Universitetet var åpent for kvinner fra 1884 og samme år ble Norsk Kvin-

nesaksforening stiftet. Kvinnetidsskriftet *Nylænde* startet i 1887. Der ble Aasta Hansteen en flittig bidragsyter. Nylænde viste sin solidaritet da fyrstikkarbeiderskene streiket i 1889. Ikke alle var begeistret for det.

Klasseskillet gikk etter sosial bakgrunn. Aasta Hansteen levde til tider svært kummerlig, men som embetsmannsdatter tilhørte hun likevel øverste lag av befolkningen. Det gjorde at mange var sjokkert over foredragsvirksomheten hennes, det var uforenlig med hennes ”stand”.

Nå var tidene endret. På 1890-tallet var hun akseptert i Christiania – selv om silkerampen også nå kunne sparke ben for henne midt på Karl Johan. Hun gikk ikke en gang alene.

På 70-årsdagen ble hun hyllet som pioner, og ti år etter, i 1904, ble hun igjen feiret, enda mer overveldende med taler, portretter og Gustav Vigelands arbeider.

Hun var stolt over å være en av de to store kvinnesakskvinnene i Norge, Camilla Collett som den første, og så Aasta Hansteen. Svært forskjellige kvinner, men med en felles drøm – et bedre og mer rettferdig liv for kvinner.

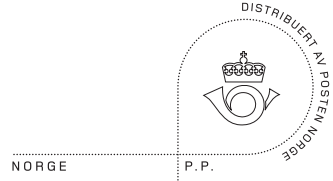
Den 13. april 1908, døde Aasta Hansteen. Samme år kom landsmålsdiktene hennes på trykk i *Syn og Segn*.

I 1984 kom boken om Aasta Hansteen, Furier er også kvinner. Aasta Hansteen 1824–1908. Den er et fellesprosjekt med artikler av Anne Wichstrøm, Bente Nielsen Lein, Janet E. Rasmussen, Nina Karin Monsen og Elisabeth Aasen. Artikkelen i Kvinnesaksnytt er basert på denne boken.

ARSTA HANSTEN

Avsender:
Norsk Kvinnesaksforening
Postb. 8901 Youngstorget
0028 Oslo

B ØKONOMI
ÉCONOMIQUE

Vi minner fortsatt om internett-siden vår:

www.kvinnesak.no

Her vil du finne mer om NKF-aktivitetene.

Ønskes flere eksemplarer av bladet med sikte på medlemsverving, skriv til Norsk Kvinnesaksforening eller send e-post til toriskar@online.no

Redaktør for dette nummeret av Kvinnesaksnytt: Torild Skard

Lay-out: identidé – www.identide.no. Trykk: Akriv Trykk – www.aktivtrykk.no

Jeg ønsker å bli medlem av Norsk Kvinnesaksforening

Navn:

.....

Adresse:

.....

Sendes: Norsk Kvinnesaksforening, Postb. 8901 Youngstorget, 0028 Oslo